

Rapport

efter kvalitetsgranskning av undervisningen i religionskunskap A i den fristående gymnasieskolan Jensen gymnasium Uppsala i Uppsala kommun

Innehåll

Inledning

Resultat

Bakgrundsuppgifter om Jensen gymnasium Uppsala

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i religionskunskap A/1 i gymnasieskolan under år 2011. Granskningen av Jensen gymnasium Uppsala i Uppsala kommun ingår i detta projekt.

Jensen gymnasium Uppsala besöktes den 16 och 17 november 2011. Kursen som granskades var religionskunskap A. Ansvariga inspektörer har utredarna Johan Pellberg och Partow Khademi varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av religionskunskap A/1 i gymnasieskolan genomförs i 28 kommunala skolor och 19 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Skolinspektionen genomför också inom ramen för samtliga ämnesgranskningar 2011 en granskning av IT-användningen på skolorna. Syftet är att undersöka om skolorna erbjuder en tidsenlig utbildning där IT används på ett sätt som stödjer elevernas lärande och bidrar till ökad måluppfyllelse. Granskningen uppmärksammar också hur IT används i undervisningen för att tydliggöra hur skolan tar sitt ansvar att ge eleverna förutsättningar att utveckla den digitala kompetens de behöver för att vara förberedda för fortsatta studier och samhällsdeltagande.

Bakgrundsuppgifter om Jensen gymnasium Uppsala

Jensen gymnasium Uppsala är en fristående gymnasieskola centralt belägen i Uppsala kommun. De nationella program som fr.o.m. hösten 2011 erbjuds vid skolan är Ekonomiprogrammet, Naturvetenskapsprogrammet och Samhällsvetenskapsprogrammet. Den undervisning i religionskunskap A som granskats

Rapport

2011-12-19

2 (8)

Dnr 40-2011:1445

ingår i Naturvetenskapsprogrammet och Samhällsvetenskapsprogrammet enligt 1985 års skollag.

I Jensen gymnasium Uppsala har kursen religionskunskap A tilldelats 42,5 timmar lärarledd undervisningstid som är fördelade på två lektioner i veckan i en termin. Kursen erbjuds eleverna i årskurs 3 och klasserna består vanligen av omkring 30 elever.

Med anledning av att skolan startade höstterminen 2008 var läsåret 2010/2011 det första läsåret där undervisning i kursen religionskunskap A genomfördes. Den analys som Skolinspektionen gjort av skolans egen statistik visar att det var någon enstaka elev som inte uppnådde målen i kursen religionskunskap A. Samma statistik visar att andelen elever som uppnådde betyget Godkänt var drygt 18 procent, betyget Väl godkänt drygt 17 procent och betyget Mycket väl godkänt drygt 63 procent. En jämförelse mellan kvinnor och män visar att betygen är något högre för kvinnor än för män.

Skolans lärare är organiserade i programlag med schemalagda möten en gång i veckan där bl.a. pedagogiska, men även mer ämnesspecifika, frågor avhandlas. I skolan undervisar två lärare i religionskunskap, de har arbetat ett respektive tre år som lärare i religionskunskap och ingår i programlaget för Samhällsvetenskapsprogrammet.

Skolan har en miljö som präglas av trygghet och ett öppet, välkomnande klimat. Såväl korridorer som lektionssalar är ljusa och öppna med glasväggar- och dörrar som skiljer korridor från lektionssalar, grupprum eller arbetsrum för personalen. De lektioner som granskats sker i klassrum med klassisk bänkläger där bänkarna placerats enligt så kallad biosittning med fokus framåt mot en whiteboardtavla. I alla klassrum finns en projektor samt minst en dator med möjlighet till internetuppkoppling.

Resultat av granskningen

Undervisningen sker i enlighet med kursplanen

Denna bedömning omfattar dels om undervisningen omfattar de tre områden som finns i kursplanen; religion, livsåskådning och etik samt om undervisningen ger eleverna möjlighet till utveckling av både faktakunskaper, analys och reflektion.

I samband med intervjun redogör lärarna för att de i kursen religionskunskap A arbetar efter en gemensam terminsplanering som de utformat i samarbete med eleverna. Av den terminsplanering som Skolinspektionen har tagit del av framgår att de inom ramen för kursen religionskunskap A arbetar med religion,

livsåskådning och etik. I intervjuer med såväl eleverna som lärarna redogör de för att tyngdpunkten under kursens första hälft främst varit religion men framhåller att livsåskådning och etik kontinuerligt är en del av undervisningen i religion. Vidare berättar såväl eleverna som lärarna att de kommer att arbeta mer fördjupande med livsåskådning och etik de kommande veckorna. Eleverna redogör även i intervjun för att undervisningen innefattar en hel del diskussioner där de, enligt dem, lär sig att förstå och få insikt för olika religioners och livsåskådningars likheter och skillnader samt reflektera över sin egen syn på dessa.

Som exempel på att undervisningen omfattar religion, livsåskådning och etik samt faktakunskaper, analys och reflektion är en lektion där eleverna genomför en jämförande diskussion om buddhismen och hinduismen. Med utgångspunkt från faktakunskaper om religionerna diskuterar och analyserar eleverna religionernas budskap, hur religionerna praktiseras, religionernas påverkan och betydelse för samhället och människornas vardag samt de dilemman det ibland kan föra med sig. Ett annat exempel är en lektion där undervisningen innefattar en diskussion kring fyra olika etiska dilemman som eleverna i grupper om två personer uppmanas reflektera över och ta ställning till. Alla grupper får därefter inför klassen redogöra för och motivera sina ställningstaganden samt besvara de efterföljande frågor som läraren eller de övriga eleverna formulerar. Detta följs upp av en föreläsning och diskussion kring olika etiska teorier och begrepp där eleverna medvetandegörs om vikten av att lära sig olika teorier. Såväl i samband med som i anslutning till föreläsningen uppmanas eleverna att analysera och reflektera över dessa begrepp och teorier samt olika etiska dilemman. Att undervisningen omfattar religion, livsåskådning och etik samt faktakunskaper, analys och reflektion bekräftas av de elevenkäter som Skolinspektionen genomfört.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att undervisningen i kursen religionskunskap A sker i enlighet med kursplanen.

Rapport

2011-12-19

4 (8)

Dnr 40-2011:1445

Förutsättningar för hög måluppfyllelse

Denna bedömning omfattar de förutsättningar som i aktuell forskning utpekats som framgångsfaktorer för att nå en god kvalitet i undervisningen i religionskunskap. Bedömningarna gäller om undervisningen tillvaratar elevernas behov, erfarenheter och intresse, samt om den bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen. Bedömningarna gäller vidare om eleverna ges möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer, om undervisningen sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden, samt om IT-verktyg används för att stödja elevernas kunskapsutveckling.

Undervisningen tillvaratar elevernas behov, erfarenheter och intresse, samt bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen

Av läroplanen framgår att läraren ska utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande och stärka varje elevs självförtroende samt vilja och förmåga att lära. Läraren ska också utnyttja elevernas erfarenheter av arbets- och samhällsliv och organisera arbetet så att eleven upplever att kunskap är meningsfull.

Eleverna redogör i intervjun för att de alltid kan få hjälp av sina lärare i kursen religionskunskap A. De berättar att detta gäller såväl i samband med lektioner men även vid den, som skolan benämner det, "ansvarstid". Enligt skolan innebär denna tid att eleverna, utanför schemalagd undervisning, har möjlighet att erhålla stöd av alla undervisande lärare och då även lärarna i kursen religionskunskap A. Vidare berättar eleverna att de upplever att undervisningen, till skillnad från den religionskunskap de läste på högstadiet, känns både rolig och meningsfull. De berättar att de har stora möjligheter att ge uttryck för spontana frågor och intressen som de har inom ramen för undervisningen i kursen religionskunskap A. Som ett av flera exempel berättar eleverna att de, efter att en elev i samband med en lektion väckte frågan, utförligt diskuterade homosexuellas pars eventuella rätt till adoption. Ett annat exempel är de ämnesövergripande arbeten som såväl eleverna som lärarna berättar om.

I samband med lektionsbesöken framkommer att lärarna arbetar för att undervisningen ska fånga elevernas intressen och erfarenheter. Som exempel anknyter läraren till, för eleverna, närliggande exempel i samband med en lektion om etik och olika etiska dilemman. Att lärarna i undervisningen i religionskunskap A arbetar för att undervisningen ska fånga elevernas intressen och erfarenheter bekräftas av såväl elevenkäter som elevintervju. Som exempel kan nämnas att en stor andel av eleverna svarar "stämmer mycket bra" eller "stämmer ganska bra" på enkätfrågorna "religionslektionernas innehåll är relevant för mig och mitt liv" och "det vi lär oss på religionslektionerna känns aktuellt".

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i kursen religionskunskap A tillvaratar elevernas behov, erfarenheter och intressen samt bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen.

Eleverna ges möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer

Av läroplanen framgår att eleverna genom sina studier ska skaffa sig grund för livslångt lärande, och skolan ska sträva efter att varje elev utvecklar en insikt om sitt eget sätt att lära och en förmåga att utvärdera sitt eget lärande. Läraren ska också organisera arbetet så att eleven upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt. Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värden, utan undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer. Läraren ska tillsammans med eleverna planera undervisningen, låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer och tillsammans med eleverna utvärdera undervisningen.

I samband med intervjun redogör lärarna för att de i kursen religionskunskap A arbetar efter en gemensam terminsplanering som de utformat i samarbete med eleverna. Enligt lärarna består samarbetet i att de, i anslutning till kursstarten, genomför en enkät i respektive klass där de bl.a. frågar eleverna vad de vill läsa, vad de vill lära sig mer om och hur de vill lära sig. Svaren i enkäten sammanställs därefter och med detta som underlag ger lärarna ett förslag till terminsplanering för sina respektive klasser att ta ställning till. Av intervjuerna med såväl eleverna som lärarna framgår att det inte görs någon återkoppling till eleverna om resultatet av enkäten.

Lärarna beskriver i intervjun att det, till följd av att eleverna inte har klart för sig vad religionerna handlar om, är svårt att i anslutning till kursstarten få in elevernas önskemål och att tillgodose vad eleverna önskar läsa om inom ramen för kursen religionskunskap A. Detta med konsekvensen att elevernas reella inflytande över i synnerhet kursens innehåll blir relativt begränsat. Detta bekräftas av den dokumentation som Skolinspektionen har tagit del av och de intervjuer som genomförts där det framgår att ramarna för terminsplaneringen är relativt given.

Enligt eleverna ges dock möjlighet till inflytande bl.a. till följd av att de, som eleverna uttrycker det, är bra på att säga vad de tycker. Vidare berättar eleverna att de har erfarenhet av att skolan tidigare, två gånger varje termin, genomfört digitala elevenkäter i alla kurser. Eleverna berättar att de i dessa enkäter givits möjlighet att anonymt uttrycka vad de anser vara bra respektive vad som kan utvecklas. Av de intervjuer som genomförts med såväl eleverna, lärarna som skolledningen framkommer dock att någon sådan enkät ännu inte genomförts för någon kurs under innevarande termin.

Rapport

2011-12-19

6 (8)

Dnr 40-2011:1445

Skolinspektionen bedömer att skolan behöver utveckla arbetet så att eleverna ges större möjligheter till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer.

Undervisningen sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden

Enligt läroplanen ska läraren tillse att undervisningen är icke-konfessionell, saklig och allsidig. Vidare ska läraren klargöra det svenska samhällets grundläggande värden och möta fördomar och intolerans med kunskaper, öppen diskussion och aktiva insatser. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att finna sin unika egenart.

I samband med intervjun redogör lärarna för flera exempel på hur de strävar efter att undervisningen ska vara icke-konfessionell. De berättar att de välkomnar svåra diskussioner som kan bidra till att belysa eventuella känsliga frågor ur olika perspektiv. Vidare redogör lärarna för att de gärna tar in externa föreläsare eller genomför studiebesök om och när så är möjligt, eller som en lärare uttrycker det: "Det är guld värt att få tag i externa föreläsare som representerar olika livsåskådningar eller möjligheten att få göra studiebesök och vara med under olika gudstjänster. Eleverna uppskattar stort att få höra hur det verkligen är att leva med en religion. Jag som lärare representerar bara en sekundär källa och är nog med att berätta det för eleverna". Om det finns elever som, av någon anledning, inte vill medverka vid studiebesök arrangeras andra lösningar för eleven att inhämta den aktuella kunskapen.

I samband med intervjuerna redogör såväl eleverna som lärarna för att de i kursen religionskunskap A använder sig av olika dokumentärer och TV-program. Som exempel berättar eleverna att de bl.a. tittar på TV-programmet "Från Sverige till himlen" som tar upp olika religioner från olika perspektiv. Eleverna berättar även att de tittat på en film där ungdomar som företräder olika religioner medverkade. I filmen medverkade även en, som eleverna uttrycker det, ungdom som inte trodde på någon religion. Vidare berättar eleverna att de, inför att de skulle läsa om islam, hade olika fördomar om religionen och då bl.a. om kvinnoförtryck. Eleverna berättar att de i undervisningen fick läsa texter ur koranen vilket bidrog att de kom fram till att det, som eleverna uttrycker det, "inte alls var så mycket kvinnoförtryck som vi trodde".

Den icke-konfessionella undervisningen bekräftas i intervjun med eleverna där de ger flera exempel på att undervisningen är saklig och allsidig och att lärarna möter känsliga frågor och eventuella fördomar med kunskaper och en öppen diskussion. Att undervisningen är icke-konfessionell, saklig och allsidig bekräftas även av den elevenkät som genomförts i anslutning till lektionsobservation-

erna där resultaten bl.a. visar att samtliga elever svarar "stämmer mycket bra" eller "stämmer ganska bra" på påståendet "jag upplever att religionslektionerna behandlar religioner objektivt".

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i kursen religionskunskap A sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden.

IT-verktyg används för att stödja elevernas kunskapsutveckling

Av läroplanen framgår att eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet med stort informationsflöde och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. På så vis närmar sig eleverna ett alltmer vetenskapligt sätt att tänka och arbeta.

Den granskning som Skolinspektionen har genomfört visar att lärarna i kursen religionskunskap A målmedvetet arbetar för att i undervisningen använda sig av digitala hjälpmedel. I intervjuerna berättar eleverna att lärarna i undervisningen bl.a. använder sig av film, direktuppspelad video från internet och webbsidor med religionsanknytning. Som exempel på detta är att lärarna använder direktuppspelade videor från internet som visar exempel på olika religiösa högtider. Ett annat exempel på detta är en lektion där eleverna använder sig av bärbara datorer för att söka information på olika webbsidor om olika religioner och därefter författa en analys i ett ordbehandlingsprogram. Eleverna berättar även i intervjun att lärarna, i samband med föreläsningar, alltid använder sig av Powerpoint för att utveckla och förtydliga lektionsinnehållet.

I skolan finns bärbara datorer som eleverna bl.a. använder för att skriva uppsatser, söka information och skapa presentationer. I alla klassrum finns såväl dator som projektor som bl.a. används för att visa Powerpoint eller för att visa direktuppspelad video från internet. Det material som ingår i undervisningen lägger lärarna ut på en webbaserad lärplattform som alla i skolan har tillgång till. Eleverna kan bl.a. använda denna för att inhämta information och undervisningsunderlag men även för lämna in olika arbeten. I samband med intervjuerna redogör eleverna och lärarna för olika exempel på hur eleverna i undervisningen tränas i sin förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap samt att tänka kritiskt, att granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. Detta bekräftas av de elevenkäter som Skolinspektionen genomfört i anslutning till lektionsobservationerna.

Skolinspektionen bedömer att det i undervisningen i kursen religionskunskap A används IT-verktyg på ett sätt som stödjer elevernas kunskapsutveckling och utvecklingen av deras digitala kompetens.

Rapport

2011-12-19

8 (8)

Dnr 40-2011:1445

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att det ges förutsättningar för hög måluppfyllelse genom att undervisningen tillvaratar elevernas behov, erfarenheter och intressen samt bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen. Undervisningen i kursen religionskunskap A sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden och IT-verktyg används för att stödja elevernas kunskapsutveckling.

Skolinspektionen bedömer dock att skolan behöver utveckla arbetet så att eleverna ges större möjligheter till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer.

Syfte och frågeställningar

Syftet med kvalitetsgranskningen är att bidra till en allmän höjning av undervisningens kvalitet i religionskunskap i gymnasieskolan. Detta då resultaten i ämnet nationellt sett är låga samt att tidigare studier visar att undervisningen inte genomförs så att elevers intresse för ämnet tillvaratas. Granskningen har också som syfte att medverka i processen med att implementera de nya ämnesplanerna i religionskunskap i gymnasieskolan som börjar gälla för de elever som påbörjar gymnasieutbildningen från och med hösten 2011.

De centrala frågeställningarna gäller om eleverna får undervisning i enlighet med kursplan och läroplan och om det skapas förutsättningar för ökad måluppfyllelse genom att undervisningen bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen, tillvaratar elevernas erfarenheter, behov och intresse för ämnets frågeområden samt ger eleverna möjlighet till inflytande över undervisningen.

Metod och material

Granskningen har genomförts genom att inspektörerna innan besöket i skolan tagit del av kursupplägg, eventuella termins- och lektionsplaneringar, tidigare kursutvärderingar samt exempel på uppgifter som utgjort grund för lärarnas betygssättning.

Vid besöket har tre lektioner observerats av två inspektörer. Den ene inspektören har under lektionen fokuserat på eleverna och den andre på lärarens undervisning. En elevenkät har genomförts i slutet av varje lektion. Utöver detta har sedan företrädare för eleverna samt de observerade lärarna intervjuats. Även ansvarig rektor har intervjuats. Besöket har avslutats med en återkoppling till lärare och rektor kring vad inspektörerna sett och gjort för bedömningar. Rektor har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.